

CLASS – 5

Half yearly assignment 20-21

Sub: Sanskrit

अपठित-गद्यांश

प्र-1 अधोदत्तं प्रत्येकं अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत लिखत-

क- एतत् वनम् अस्ति। वने वृक्षाः लताः च सन्ति। वृक्षेषु खगाः तिष्ठन्ति। ते मधुरं कूजनं कुर्वन्ति। अत्र विविधाः प्राणिनः अपि वसन्ति। यथा-मृगाः, गजाः, सिंहः, भल्लूकः इत्यादयः। वने एकः सरोवरः अपि अस्ति। सरोवरे कमलानि विकसन्ति। मत्स्याः कूर्मादयः सरोवरे निवसन्ति।

क-एकपदेन उत्तरत-

1- एतत् किम् अस्ति?
तिष्ठन्ति?

2- वृक्षेषु के

ख- पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1- वने के के प्राणिनः वसन्ति?

उत्तर-

2- मत्स्याः कूर्मादयः कुत्र निवसन्ति?

उत्तर-

ग- संस्कृत नाम लिखत-

- हिरण
- हाथी
- शेर
- भालू

2- अहम् बुभुक्षितः अस्मि। वनम् गच्छामि। भोजनार्थम् प्रयासम् करोमि। अहो! द्राक्षाफलानि, मधुराणि द्राक्षाफलानि अहो! बहु उच्चैः फलाणि मम हस्ते न आगच्छन्ति। द्राक्षाफलानि अम्लानि सन्ति। निराशः श्रुगालः तिष्ठति। तत्र अनेके श्रुगालाः आगच्छति।

क-एकपदेन उत्तरत-

1- कानि मधुराणि सन्ति ?

2- निराशः कः तिष्ठन्ति?

3- अहम कः अस्मि? -----

4- कः मम हस्ते न आगच्छति? -----

ख- पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1- तत्र अनेके कः आगच्छन्ति?

उत्तर- -----

ग- विलोम पदानि लिखत-

- नीचैः -----
- गच्छति -----
- अत्र -----
- मधुराणि -----

3- हिमालयः विशालः पर्वतः अस्ति। गिरिराजः पर्वतराजः गिरीशः च हिमालयस्य नामानि सन्ति। तत्र अनेकेः खगाः पशवः च वसन्ति। मुनिजनाः अपि तत्र तपस्यां कुर्वन्ति। तत्र विशालानि वनानि सन्ति। तत्र अनेकाः सरिताः च वहन्ति।

क-एकपदेन उत्तरत-

1- कः विशालः पर्वतः अस्ति ? -----

2- तत्र के तपस्यां कुर्वन्ति? -----

ख- पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1- तत्र के वसन्ति?

उत्तर- -----

2- तत्र का वहन्ति?

उत्तर- -----

3- हिमालय किं किं नामानि सन्ति?

उत्तर- -----

ग- समानार्थक पदानि लिखत-

- वन -----
- सरिता -----
- पंछी -----

4- ग्रीष्मकालः अस्ति। वने कच्छपः, शशकः, गजः च भ्रमन्ति। शशकः शीघ्रम धावति। कच्छपः मन्दम मन्दम चलति। तदा धावन- प्रतियोगिता भवति। शशकः धावति, कच्छपः चलति। कच्छपः विजयी अस्ति।

क-एकपदेन उत्तरत-

1- मन्दम-मन्दम कः चलति ?

2- कः शीघ्रम धावति?

3- कः विजयी अस्ति?

ख- पूर्णवाक्येन उत्तरत-

1- वने के भ्रमन्ति?

उत्तर- -----

ग- संस्कृत नाम लिखत-

- कछुआ -----
- खरगोश -----
- हाथी -----
- मुकाबला -----
- दौड़ -----

प्र-2 निर्देशानुसारम नामानि लिखत-

1- फलानि नामानि लिखत-

आम - आम्रम

सेब - सेबम

अंगूर - द्राक्षाफलम

अनानस - अनानसफलम

नारियल - नारिकेलम

संन्तरा - नारङ्गफलम

बेर - बदरीफलम

जामुन - जम्बुफलम

अनार - दाण्डिम

2- पशुओं के नामानि लिखत-

हाथी - गजः

बकरीयाँ - अजाः

गाय - धेनुः

भैंस - महिषी

बेल - वृषभः

भेड़िया - वृकः

कछुआ - कच्छपः

कुते - शुनकाः

बिल्लियाँ - मार्जारिः

घोड़ा - अश्वः

रचनात्मक-कार्यम

प्र-3 उचितान अर्थनि मेलयत-

क	ख
1- गृहाणि	क- एक टेलीविजन
2- चित्रे	ख- दो वाटिकाएँ
3- पुस्तके	ग- अनेक घर
4- शस्त्रम	घ- अनेक मित्र
5- मित्राणि	ङ- दो पुस्तकें
6- उद्याने	च- एक शस्त्र
7- दूरदर्शनम	छ- दो चित्र

उत्तर- 1- ग, 2-छ, 3-ङ, 4-च, 5-घ, 6-ख, 7-क

प्र-4 उचितान अर्थनि मेलयत-

क

ख

1- नायिका

क- दो मक्खियाँ

2- अजे

ख- एक कोयल

3- शाखा:

ग- एक नायिका

4- बालिका:

घ- दो अध्यापिकाएँ

5- कोकिला

ङ- कई टहनियाँ

6- मक्षिके

च- कई लड़कियाँ

7- शिक्षिके

छ- दो बकरियाँ

उत्तर- 1- ग, 2-छ, 3-ङ, 4-च, 5-ख, 6-क, 7-घ

प्र-5 निम्नलिखितान शब्दान संस्कृतेन लिखत-

1- दोफूल

- पुष्पे

2- एक पुस्तक

- पुस्तकम्

3- अनेक मित्र

- मित्राणि

4- दोआँखें

- नेत्रे

5- एक पत्ता

- पत्रम्

6- अनेकफल - फलानि

प्र-6 रिक्तस्थानानि पूर्यत-

1- पत्रे -----।

(पततः, पतति)

2-अश्वः -----।

(धावति, धावन्ति)

3- छात्रः -----।

(लिखतः, लिखति)

4- कमलानि -----।

(विकसति, विकसन्ति)

प्र-7 रिक्तस्थानानि पूर्यत-

(क) 1- प + ए - पे

2- च + इ - चि

3- न + उ - नु

4- म + औ - मौ

- 5- ग + ई - गी
 6- ज + ऐ - जै
 (ख) 1- द + य - द्य
 2- श + र - श्र
 3- ज + ञ - ज्ञ
 4- क + ष - क्ष
 5- प + र - प्र
 6- त + र - त्र

व्याकरण

प्र-8 वर्णविच्छेदं कुरुत।

- 1- कमलम - क + अ + म + अ + ल + अ + म
 2- नयनम - न + अ + य + अ + न + अ + म
 3- विद्यालयः - व + इ + द + य + आ + ल + अ + य + अः
 4- शुकः - श + उ + क + अः
 5- मयूरः - म + अ + य + ऊ + र + अः
 6- फलम - फ + अ + ल + अ + म

प्र-9 वर्णसंयोगकुरुत।

- 1- क + ऋ + ष + अ + क + अः - कृषकः
 2- छ + आ + त + र + अः - छात्रः
 3- अ + श + व + अः - अश्वः
 4- व + आ + न + अ + र + अः - वानरः
 5- श + अ + श + अ + क + अः - शशकः
 6- द + ए + व + आ + ल + अ + य + अः - देवालयः

प्र-9 मञ्जूषायां प्रदत्तान् शब्दान् वचनानुसारेण लिखत।

मञ्जूषा- (सिंहौ, कपोताः, घटः, नकुलौ, बालकाः, ईश्वरः, बकाः, शशकः, रामौ, वृक्षाः, सैनिक)

एकवचन

द्विवचन

बहुवचन

घटः

सिंहौ

कपोताः

ईश्वरः

नकुलौ

बालकाः

शशकः

रामौ

वृक्षाः

सैनिकः

बकाः

प्र-10- निम्नलिखिताः वर्णोः केषां वर्गाणां सन्ति?

अ

ब

च

ट वर्ग

क

प वर्ग

ट

च वर्ग

त

क वर्ग

प

त वर्ग

प्र-11 निम्नलिखित- धातुभिः सह अर्थानि मेलयत

धातु

अर्थ

नृत

देखना

खाद

बोलना

वद

नमस्कारकरना

दृश

खाना

गम

नाचना

नम

जाना

साहित्य

प्र-12 बहुवैकल्पिक प्रश्नाः

1- 'ग'कस्य वर्गस्य वर्णः अस्ति?

(क) क वर्गस्य (ख) ट वर्गस्य (ग) च वर्गस्य (घ) त वर्गस्य

2- व्यञ्जनवर्णाः कति सन्ति?

(क) 13 (ख) 33 (ग) 5 (घ) 8

3- एकस्मिन् वर्गे कति वर्णोः भवन्ति?

(क) 2 (ख) 4 (ग) 3 (घ) 5

4- स्पर्श-व्यञ्जनानां संख्या कति सन्ति?

(क) 8 (ख) 25 (ग) 20 (घ) 13

5- संस्कृत- वर्णे मालायां कति वर्णोः भवन्ति?

(क) 52 (ख) 46 (ग) 40 (घ) 44

6- मञ्जुषायाः अयोगवाहं चिनुत।

(क) आ (ख) : (ग) क (घ) ज

7- मञ्जुषायाः संयुक्त- व्यञ्जनम चिनुत।

(क) ओ (ख) त्र (ग) ए (घ) म

8- 'छात्रः' अस्मिन् पदे 'कः' संयुक्त- व्यञ्जनवर्णः?

(क) छ (ख) आ (ग) त्र (घ) अः

9- एक दीपक

(क) दीपकाः (ख) दीपकौ (ग) दीपकः

10- दो पुरुष

(क) पुरुषौ (ख) पुरुषः (ग) पुरुषा

11- अनेक घड़े

(क) घटौ (ख) घटः (ग) घटाः

12- एक साँप

(क) सर्पाः (ख) सर्पः (ग) सर्पो

13- अनेक बगुले

(क) बकौ (ख) बकः (ग) बकाः

14- दो किसान

(क) कृषकः (ख) कृषकौ (ग) कृषक

15- अनेक कबूतर

(क) कपोतौ (ख) कपोताः (ग) कपोतः

16- दो बकरे

(क) अजः (ख) अजौ (ग) अजाः

17- ----- गच्छथः।

(क) नायिका (ख) नायिकाः (ग) नायिके

18- ----- हसन्ति।

(क) बालिकाः (ख) बालिके (ग) बालिका

19- ----- कूजति।

(क) चटका (ख) चटके (ग) चटकाः

20- ----- सन्ति।

(क) माला (ख) मालाः (ग) माले

21- ----- विकसतः।

(क) कलिके (ख) कलिका (ग) कलिकाः

22- ----- तरन्ति।

(क) नौका (ख) नौकाः (ग) नौके

23- ----- चरति।

(क) अजे (ख) अजाः (ग) अजा

24- ----- चलतः। (चक्रम, चक्रे)

25- ----- स्तः। (नेत्राणि, नेत्रे)

26- ----- सन्ति। (फलम, फलानि)

27- ----- पतन्ति। (पत्रे, पत्राणि)

28- ----- गच्छथः। (मित्रम, मित्रे)

29- ----- सन्ति। (पुस्तकम, पुस्तकानि)

30- ----- अस्ति। (कृषिक्षेत्रम, कृषिक्षेत्रे)

31- ----- सन्ति। (भूषणानि, भूषणम)

32- ----- सन्ति। (यन्त्रम, यन्त्राणि)

33- ----- पतति। (फलम, फले)

34- वद, लट, प्रथम पु बहुवचन

(क)वदति (ख)वदन्ति (ग)वदतः

35- नम, लट, प्रथम पु एकवचन

(क)नमति (ख)नमतः (ग)नमन्ति

36- क्रीड, लट, प्रथम पु द्विवचन

(क)क्रीडन्ति (ख)क्रीडति (ग)क्रीडत

37- स्था, लट, प्रथम पु-बहुवचन

(क) तिष्ठन्ति (ख) तिष्ठति (ग) तिष्ठतः

38- धाव, लट, प्रथम पु द्विवचन

(क) धावति (ख) धावन्ति (ग)धावतः

PUNYA